

AZ ADRIAI FÓKA.

Írta: GARÁDY VIKTOR.

AMINAP két fókát fogtak a szebenikoi halászok. Az egyiket megették, a másikat meg felhozták Fiuméba. Mind a kettő a szardínia-fogó kerülőhálóba (tratta) rekedt. S azzal is húzták ki a partra. A mikor az elsőt kihalászták a tengerből, a mely bizonyosan nőstény volt, szinte zavarba estek a halászok. Sohasem láttak hasonló «halat». Nagyon bámúltak eleinte, szinte megijedtek tőle, s mivelhogy akadtak a halászok között olyanok, a kik azt erősítették, hogy az ilyen «halfogás» szerencsétlenséget jelent, fogták s agyonbunkózták. Azután lenyúzták a bőrét, földarabolták és megették. Megették pedig annál az egyszerű oknál fogva, mert a tengerparti halászember azt tartja, hogy minden hal, a mely a tengerben él, meg is ehető. Hal alatt pedig nemcsak az igazi halat érti, hanem neki ép olyan hal az aktínia, a holothuria, a polip, a szépiá, az osztriga, a rák, a delfin, mint akárcsak a tinhal, az angolna vagy a szardínia.

A fókafogásnak persze csakhamar híre terjedt s ekkor tudták csak meg a szebenikoi halászok, hogy kár volt bizony a furcsa «halat» agyonbunkózni és megenni. Mert az a «hal» nem volt ám amolyan közönséges hal, hanem — fóka, a mit drága pénzen eladhattak volna. Ennek tulajdonítandó aztán, hogy pár napra rá, a mikor a szebenikoi halászok a másik fókát, t. i. a hímét is, megfogták, nem ütötték már agyon, hanem fölhozták Fiuméba, hogy jódrágán eladhassák. A fiumei halcsarnok előtti téren sátrat rögönöztek és abban mutogatták. Akadt volna vevő is, de a derék dalmát halászok ötezer koronán alul szóba sem álltak az emberrel. Így esett meg aztán, hogy a szerencsés fókatulajdonosok odább állottak egy házzal. Elvitték a kincsüket Zágrábba. Hogy mi történt aztán vele, arra nem igen adhatnék választ.

Egyébiránt legérdekesebb a dologban az, hogy erről a fókáról általában azt hiték, hogy közönséges borjúfóka (*Phoca vitulina* L.), s hogy ez véletlenül került az északi Atlanti-Oczeánból az Adriába. Megesett ugyan már többször, hogy az Atlanti-Oczeán emlős tengeri óriásai el-ellátogattak az Adriába. Nem egyszer láttak már hajósaink Physeteret vagy Balaenopterát az Adria vizeiben. De a fóka, a melyet a szebenikoi halászok Fiumében mutogattak, nem vendége az Adriának, hanem állandó lakója, még pedig az adriai vagy barát-fóka (*Monachus albiventer*, BODD.).

Ez a fóka valamikor nagyon gyakori volt az Adriában. Sőt hagyományos és irott emlékek szerint a Quarnero vizeiben, különösen pedig a Morlák-csatornában nagy számban fordultak elő a barát-fókák. És azért pusztították volna ki őket, mert állító-

lag nagy kárt okoztak a tengerparti szőlőkben. A dalmát szőlőtulajdonosok még most is azt erősítgetik, hogy az adriai fókák a szőlőtöke fiatal hajtásaival táplálkoznak. Azért is úsznak ki a szárazra.

A szebenikoi vizekben fogott fóká azonban ezt az állítást nagyon is megcáfolta azzal, hogy nagy mohón falta a halat. Állítólag nyolcz kilogramm halat evett volna meg naponta. Pedig alig volt hosszabb egy méternél. Az agyonbunkózott nőstény azonban csaknem két méter hosszú volt. Az adriai fóká színe teljesen elüt a borjúfókáétól. A háta, feje és a végtagjai barnás feketék, alig észrevehető világosabb foltokkal, a hasa pedig sárgásfehér. A teljesen kifejlett példányok nagyobbak, mint a közönséges borjúfóká hasonló példányai.

Egyébként a nemrég elhunyt BRUSINA (Sisavci Jadranskoga mora. Zagreb) a következő adatokat jegyezte föl az adriai fókáról.

VERTANICS MAVRO, horvát költő (1482—1575) «Remeta» című költői munkájában arról panaszkodik, hogy hálóit a fókák megrongálták. Egy szent Benedek-rendi apát 1601. évben leír egy adriai fókát, a melyet élő állapotban mutogattak. — ASSALER az augsburgi Viridarium ad hariaticum című munkában 1686-ban szintén leírja ezt a fókát. Cherso-szigetén 1777-ben egy harmadfélméter hosszú hím fokát fogtak, a melyet egy állatsereglet tulajdonosa megvásárolt s vele bejárta a félvilágot. (Beschreibung der Mönchsrobbe, Berlin, *Phoca monachus*, *Ph. mediterranea*, *Ph. veterum* Strassburg). Ugyanezt a példányt leírta BUFFON is Párisban «Phoque à ventre blanche néven. 1780-ban GRISOGONO (Notizie per servire alla storia naturale della Dalmazia) ezt írja: A fókák, a melyek a múlt századokban nagy számban fordultak elő, manapság már ritkábbak, mindazonáltal nagy kárt okoznak a raguzai tengerparti szőlőkben. Az 1810. évben fogott példányt a torinói múzeum vásárolta meg. Itt látta ezt a fókát CUVIER G., CUVIER F. fivére. Az 1811. évben Dalmáciában fogott nőstény fókát CUVIER F. írta le. (Description zoologique d'une phoque moine femelle. *Ph. monachus* 1813.) Az 1815-ben fogott fókát Németországba szállították. Chersoban 1830. évben egy élő fókát fogtak. — PELTER F. (Götha) azt írja 1857-ben, hogy Raguzában minden esztendőben néhány fókát ejtettek el, a melyek az Ombla öbölben nagy kárt okoztak a szőlőkben. A szőlőtökék fiatal hajtásaival táplálkoznak s ezért nagy számban úsznak a tengerből a szárazföldre. Ugyanez a szerző azt írja továbbá, hogy valahányszor a Morlák csatornában erős bóraviharok dülnek, a fókák a Karin-öbölbe menekülnek. — CHENU ezt írja az adriai fókáról (Encyclop. d'Hist. nat. Carnass II. 1853): Cependant les habitans des côtes de la Dalmatie assûrent formellement que les Phoques viennent à terre pendant le nuit pour sucer les raisins mûrs de vignes. — LORENZ (Physik. Verhältn. u. Vertheilung der Organismen im Quarnero, Wien 1863.) szerint az adriai fóká (*Leptonix monachus*) csupán a Quarnero keleti partjain él. — MARCHESETTI azt állítja, hogy a *Monachus albiventer* nevű fóká gyakori Pelagosa szigetén. — MILLICICH szerint 1878. és 1879. években Tersztenik és Sipnye között a Quarneróban két nagy fókát löttek agyon, szerinte ezek az állatok nem ritkák ezen a vidéken. — 1885-ben valami JURETICS nevű halászember egy harmadfél méter hosszú fókát ejtett el a Jablanác szomszédságában levő Veliki Vranják öbölben.

Azóta többször láttak és fogtak fókát a Quarneróban. MATISZ szerint 1894. évi szeptember havában NOVÁK zenggi tanár, a mint fivérével S. Giorgio felé csónakozott, két nagy adriai fókát látott a tengerparton lézengeni, s hogy feljök közeledett hirtelen a tengerbe szöktek. 1898-ban a Magyar-Horvát-Gőzhajó-Társaság egyik gőzösének emberei Pago szigetének keleti partján két fókát láttak.

Magam is láttam 1903. évi márczius havában két adriai fókát a Jablanacz szomszédságában levő bacsviczai öböltől nem messze a «Klotild» nevű teng. hatósági gőzsről. Az egyik legalább is harmadfélméter hosszú lehetett, a másik valamivel kisebb. A kavicsos parton a napon sütkéreztek. Messziről azt hittük eleinte, hogy kecskepásztorok heverésznek a parton. Csak aztán vettük őket észre, a mikor a szárazföldtől valami száz méternyi távolságban voltunk. A «Klotild» emberei sehogysem akarták elhinni, hogy fókák. Heverésző borjaknak nézték őket. De a mikor meghúztam a gőzhajó sípját s az éles, sivító hangra a fókák hirtelen a tengerbe vetették magukat, csakhamar ők is tisztában voltak a dologgal. Nagyon meglepett azonban, hogy az állatotkat nem láttuk többé a vízből fölbukni. Egy óra hosszat lestük őket, de hasztalan. Nyomtalanul eltűntek. 1905. évi július havában egy éjjeli halászaton, a mint Arbe szigetének Jablanacz felé néző kopár, szirtes partja előtt nagy lassan haladtunk a «Klotild» gőzssel, szörnyű csobbanást hallottunk közvetlenül a hajónk előtt. Mondanom sem kell, hogy kicsit megszeppentünk. Gondolni dehogy gondoltunk volna akkor fókára. De az éktelen sikoltás, a mely pár pillanatra rá hirtelen-váratlan a fülünket megütötte, arról tanuskodott, hogy fókát riasztottunk föl éjszakai nyugodalmából. Az egyik emberünk, a ki arról a vidékről való halász, mindjárt előállt egy mesével. Néhány esztendővel ezelőtt egy jablanáci halász hirtelen támadt vihar alkalmával belepusztult a tengerbe s azóta hallani éjnek idején hazajáró lelkének a hangját. Kilencz gyereke volt a szegénynek. Ezeket siratja hangos zokogással csaknem minden éjszaka. Egy másik halásznunk azt mondta erre, hogy ő ezt a mesét nem hiszi el, mert öreg halásztól hallotta, hogy a tengerben is élnek borjak, mint akárcsak a szárazon, ezek azonban tengeri borjak (morski tele). Azok bögnék éjjel is, nappal is. 1905-ben a lussingrandei halászok fogtak egy adriai fókát. Ezt a fókát Fiumében is mutogatták. Innen a zágrábi múzeumba került.

Úgy látszik azonban, hogy az adriai fókák most már inkább a dalmát vizekben, különösen pedig az ezekben ömlő folyók torkolatánál tartózkodnak. Állítólag az Ombla völgyében volna a legtöbb. ROEDIGER ERNŐ fiumei révkapitány nem egyszer emlegette előttem, hogy Gravosánál, a mikor tengerésztiszt korában éjjeli szolgálatot teljesített, csaknem minden éjjel hallotta a fókák sikoltó hangját.

